

13 Myndigheter, kommuner och offentliga organisationer

I detta avsnitt finns åtgärder för offentliga organisationers verksamheter och då sådana som är sektorsövergripande eller inte berör någon sektor alls. Åtgärder för offentliga verksamheter som riktar sig till olika sektorer, konsumtion, samhällsplanering och synergierna mellan miljö, sociala värden och ekonomi finns i övriga avsnitt.

Offentliga organisationer utgörs av stat, landsting och kommun. Statliga myndigheter styrs av regeringen genom olika uppdrag och kommuner och landsting av folkvalda politiker. Alla ska också beakta beslut som Sveriges riksdag fattat, för miljön är miljöbalken och miljömålen då grundläggande.

De offentliga organisationerna har många verksamheter som påverkar miljön, såväl positivt som negativt. I det senare fallet ingår ofta att minimera denna påverkan. Ofta handlar verksamheterna om att med hjälp av olika styrmedel – lagar och regler, ekonomiska stöd, information – påverka olika verksamhetsutövare i samhället. Det är då de senare som direkt påverkar miljön, medan de offentligas påverkan är indirekt. I många verksamheter påverkar också de offentliga själva miljön direkt. Länsstyrelsen och Region Dalarna är exempel på organisationer som har stor indirekt miljöpåverkan medan Landstinget har stor direkt påverkan och kommunerna bådadera.

Miljöfrågornas betydelse har över tid stadigt växt i Sverige och i Dalarna, liksom i de offentliga organisationernas verksamhet.

I Dalarna verkar många offentliga organisationer.

Dalarnas 15 kommuner och Landstinget Dalarna är de sett till verksamhet och anställda största organisationerna. Kommunerna hanterar ett flertal miljöfrågor som myndighet (ex. fysisk planering, miljöskydd), verksamhetsutövare (ex. VA- och avfallshantering, fastighetsförvaltning) och organisation (ex. miljö- och klimatstrategiskt arbete). De är också den offentliga aktör som främst har direktkontakt med enskilda medborgare och konsumenter i miljöarbetet. Region Dalarna ägs av kommunerna och Landstinget tillsammans och har flera uppgifter med tonvikt på regional utveckling.

Länsstyrelsen är statens regionala företrädare med uppdrag inom flertalet politikområden, varav många berör miljö. Nationella myndigheter utan egen regional organisation använder också Länsstyrelsen för att föra ut sina uppdrag. Ett övergripande uppdrag är att verka för att nationella mål för genomslag i länet. Bland specifika uppdrag finns både sådana som är i samstämmighet med miljömålen och sådana där det också finns andra samhällsmål att ta hänsyn till. De styrmedel Länsstyrelsen har är normativa (lagar och regler), ekonomiska och informativa. Länsstyrelsens roll som katalysator för åtgärder mer på frivillig grund hos olika aktörer har jämte myndighetsrollen blivit en viktig del av verksamheten. Här är samverkan en nyckelfaktor.

Utöver Länsstyrelsen finns andra statliga myndigheter med verksamhet i Dalarna, inom miljöområdet framför allt Skogsstyrelsen och Trafikverket. Högskolan Dalarna är också en statlig organisation.

Utöver nämnda offentliga organisationer finns ytterligare organisationer, bolag och samarbeten som offentliga initierat och i dessa ingår ibland även näringsliv och andra.

Att verka för miljömålen och omsätta dem till egna åtgärder eller åtgärder hos andra innebär en utmaning för de offentliga organisationerna. Det handlar om att vässa de egna verktygen så mycket det går för att integrera miljömålen i alla berörda verksamheter och ledningssystem och det handlar om att på frivillig väg stimulera och motivera miljöarbetet i länet och kommunerna. Detta kräver ledningens stöd, kunskap, resurser, kommunikationsförmåga och inte sällan mod och innovation. Vidare kräver det förmåga att klokt hantera målkonflikter som finns och att stimulera synergier som också finns och där sociala och ekonomiska mål kan gå hand i hand med miljömål.

Att miljö- och klimatfrågorna betonas alltmer i samhället innebär möjligheter att göra mer för offentliga organisationer, liksom betoningen att staten och det offentliga ska visa gott föredöme. Agenda 2030, de globala hållbarhetsmålen, ger ny kraft i hållbarhetsarbetet och en möjlighet för den miljömässiga dimensionen att bättre koppla till den ekonomiska och sociala. Något Dalarna är bra på och kan fortsätta utveckla är att samarbeta för miljömålen. Samverkan som helst leder till samhandling ger effektivitetsvinster och möjligheter att vidta åtgärder som var och en av Dalarnas 15 kommuner annars inte skulle kunna genomföra. För ett län med många befolkningsmässigt små kommuner med bristande resurser är samverkan en särskilt viktig framgångsfaktor.

Hänvisning till andra avsnitt: Samtliga övriga avsnitt, se detta avsnitts inledande stycke.

Miljömål som berörs: Specifikt för de olika åtgärdsområdena:

Åtgärdsområdena 13.1–13.4 Miljömål och klimat: Samtliga miljö kvalitetsmål och generationsmålet. Energi- och klimatuppdraget främst Begränsad klimatpåverkan.

Åtgärdsområdena 13.5–13.7 Vatten: Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Ingen övergödning, Giftfri miljö, Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärdsområde 13.8–13.10 Grön infrastruktur: Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Storslagen fjällmiljö, Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärdsområdena 13.11–13.14 Miljöskydd: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet, God byggd miljö och Generationsmålet.

Hållbarhetsmål/Agenda 2030-mål som berörs: Specifikt för de olika åtgärdsområdena:

Åtgärdsområde 13.1–13.4 Miljömål och klimat: 3. Hälsa och välbefinnande, 4. God utbildning för alla, 7. Hållbar energi för alla, 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändringen, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 17 Samverkan.

Åtgärdsområdena 13.5–13.7 Vatten: 6. Rent vatten och sanitet, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 17 Samverkan.

Åtgärdsområde 13.8–13.10 Grön infrastruktur: 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 17 Samverkan.

Åtgärdsområdena 13.11–13.14 Miljöskydd: 3. Hälsa och välbefinnande, 7. Hållbar energi för alla, 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändringen, 17 Samverkan.

13.1 Miljömålsuppdraget

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Miljömålsuppdraget syftar till ett strukturerat miljöarbete och en systematisk uppföljning, vilket är viktiga faktorer för ett framgångsrikt miljöarbete. Utmaningen är stor. Av 16 miljö kvalitetsmål bedöms för Dalarna endast ett (Skyddande ozonskikt) nås till år 2020 och ett (Grundvatten av god kvalitet) vara nära att nås. Dalarnas aktörer har dock inte själva all rådighet som skulle behövas för att nå miljömålen, men det finns potential att göra mer.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen (för Levande skogar) ska verka för miljömålen och i bred samverkan samordna miljömålsarbetet regionalt. I uppdraget lyfts särskilt fram att upprätta regionala åtgärdsprogram, att stödja kommunerna och att integrera miljömålen i samhällsplanering och regional tillväxt. Uppföljning av miljö tillståndet och miljöarbetet i länet är också en viktig del. Allas medverkan behövs i arbetet. Kommunerna och näringslivet som genomförare är centrala. I Dalarna har ett aktivt miljömålsarbete bedrivits alltsedan målen tillkom 1999. En framgångsfaktor har varit samverkan och flera nätverk har initierats. Alla Dalakommuner använder miljömålen på något sätt. En nystart märks nu i flera kommuner, vilket Agenda 2030 bidrar till.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Miljömålen är inte tvingande enligt lag (förutom en del miljömål som sammanfaller med tvingande miljökrav) och med miljömålsuppdraget följer inga större eko-

nomiska stöd. Styrmedlen som uppdraget har är främst informativa. Men tanken är att miljömålen ska integreras i alla styrmedel, uppdrag och verksamheter där så är relevant och lyckas man med det finns många styrmedel för miljömålen. 2015–2016 hade Länsstyrelsen ett regleringsbrevsuppdrag som handlade om att redovisa hur miljömålen integreras i ordinarie verksamheter. Med detta uppdrag ville regeringen betona vikten av detta.

Vad kan göras mer i Dalarna: Integrering av miljömålen i offentliga verksamheter och i näringslivet behöver fortsätta, särskilt där andra mål och intressen än miljö finns, så att målkonflikter kan hanteras bättre och synergier kan stimuleras. Samverkan och dialog mellan olika aktörer behöver fortsätta utvecklas, för genomförande och uppföljning, men också för att nå samsyn och skapa ömsesidig förståelse för olika perspektiv. Ledarskapet och den politiska nivåns betydelse kan behöva fokuseras mer och att se miljömålen som en strategisk utvecklingsfråga för länet. Miljömålens koppling till hållbarhetsmålen och Agenda 2030 blir också en viktig fråga framöver, liksom delaktigheten från medborgarna, något som lyfts fram i arbetet med Agenda 2030. Miljömålsuppföljningen, som samordnas av Naturvårdsverket, är för närvarande under utveckling och översyn. Länsstyren följer det arbetet.

13.1.1 Kommunsatsning för miljömålen

Vad ska göras: Genomföra en satsning på kommunernas arbete för miljömålen som inbegriper dialog med kommunledning utifrån åtgärdsprogrammet och dialog kring fortsatt samverkan i miljömåls- och hållbarhetsarbetet.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Kommunerna, Skogsstyrelsen.

När genomförs åtgärden: 2018–2022.

Uppföljning: Antal möten och andra insatser som gjorts.

13.1.2 Miljöstrategiskt kommunnätverk

Vad ska göras: Fortsätta träffas i länets nätverk för kommunala miljö- och hållbarhetsstrategier samt stärka och utveckla nätverket.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Kommunerna, Skogsstyrelsen, Region Dalarna.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Antal möten och gemensamma aktiviteter.

13.1.3 Kommunikation av arbetet för miljömålen

Vad ska göras: Utveckla kommunikationen och tillgängliggörandet av arbetet för miljömålen, inklusive miljömålsuppföljning och miljöinformation, gentemot olika aktörsgrupper och verksamheter, bland annat genom att använda material framtaget av länsstyrelsernas miljömålssamverkan. I samverkan med aktörer i åtgärdsprogrammet också utveckla nya kommunikationsvägar.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Skogsstyrelsen, aktörer i åtgärdsprogrammet.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Årlig rapportering av miljömålsuppföljningen och spridningsaktiviteter.

13.2 Energi- och klimat - att samordna och leda omställningen

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Det nationella energi- och klimatarbetet har tydligt intensifierats under senaste åren. Nya nationella energi och klimatmål har föreslagits och ett antal utredningar inom området har presenterats. Att i bred regional samverkan arbeta fram hur vi i Dalarna ska förhålla oss till målen, och hur vi ska arbeta för att uppnå dessa är av yttersta vikt för att få kraft och acceptans för omställningsarbetet.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Den övergripande regionala samverkan inom området sker framförallt inom nätverket Energiintelligent Dalarna (EID). EID startades upp genom en frivillig regional samverkan som 2006 resulterade i ett gemensamt antaget regionalt energiprogram. Även nuvarande energi- och klimatstrategi har arbetats fram och antagits inom EID. EID drivs av Länsstyrelsen Dalarna i samverkan med Region Dalarna.

Region Dalarna har via Energikontor Dalarna som inrättades hösten 2015 uppdraget att vara regional utvecklingsledare för länets energi- och klimatrådgivare. Region Dalarna har även via Energikontoret tagit ett allt större ansvar för den regionala utvecklingen inom energi- och klimatområdet.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Länsstyrelsen har via sitt regleringsbrev ett formellt uppdrag ”med ett långsiktigt perspektiv främja, samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende energiomställning och minskad klimatpåverkan.”

Vad kan göras mer i Dalarna: Förutsättningar för regional samverkan har ändrats betydligt sedan 2006, då huvudsyftet med samordningen var att samla och stärka de regionala aktörer som jobbade med energi- och klimatfrågor. Idag är antalet aktörer som jobbar med energi- och klimatfrågorna betydligt fler och samordningens roll har allt mer blivit att samordna arbetet i syfte att undvika dubbelarbete och få till stånd synergieffekter. Fortsatt och utvecklad samverkan behövs för att kraftsamla länets aktörer kring åtgärder för att uppnå de nya nationella målen inom energi- och klimatområdet. I och med de nya nationella målen inom området kommer den regionala energi- och klimatstrategin att behöva revideras. Att fortsätta driva och utveckla Energikontor Dalarna är en viktig åtgärd för det regionala arbetet. Energikontor Dalarna har också en viktig roll att stödja länets energi- och klimatrådgivare.

13.2.1 Samverkan inom energi och klimat genom Energiintelligent Dalarna

Vad ska göras: Fortsätta samverkan och utveckling av samverkan inom Energiintelligent Dalarna (EID). Inom nätverket genomföra kunskaps-höjande insatser, samordning och övergripande strategisk ledning i form av till exempel antagande av den regionala energi- och klimatstrategin.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Region Dalarna, Högskolan Dalarna, ByggDialog Dalarna, Dalarnas bildningsförbund och näringslivet.

När pågår åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Samverkansinsatser, uppföljning av EID:s verksamhet.

13.2.2 Revidering av den regionala energi- och klimatstrategin

Vad ska göras: Ta fram en ny regional energi- och klimatstrategi med uppdaterade mål och inriktningar för fortsatt arbetet.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Region Dalarna, Högskolan Dalarna, ByggDialog Dalarna, Dalarnas bildningsförbund och näringslivet.

När pågår åtgärden: 2018.

Uppföljning: Antagen strategi.

13.2.3 Energikontor Dalarna

Vad ska göras: Driva och utveckla Energikontor Dalarna och i samråd med länets aktörer söka och driva lämpliga projekt inom området.

Drivande part: Region Dalarna

Medverkande part: -

När pågår åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Antal projekt som Energikontoret driver samt medverkan i dialoger och nätverk (till exempel EID).

13.2.4 Regional utvecklingsledare (RUL) energirådgivning

Vad ska göras: Stödja och samordna länets energi- och klimatrådgivare.

Drivande part: Region Dalarna.

Medverkande part: Kommunerna, Energimyndigheten.

När pågår åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Antal nätverksträffar med energi- och klimatrådgivare, och inrapporterad effekt av energi- och klimatrådgivarnas arbete.

13.2.5 Klimatklivet

Vad ska göras: Genom information om Klimatklivet och stöd i ansöknings-skrivandet få till stånd investeringar med hög klimatnytta, som utan stödet inte skulle genomföras eller som skulle genomföras betydligt senare.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Naturvårdsverket, Kommunerna, företag, organisationer.

När pågår åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Redovisning av antal ansökningar samt beviljade projekt och dess klimatnytta.

13.3 Offentliga verksamheters miljö- och hållbarhetsledningsarbete

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Miljö- eller hållbarhetsledning innebär för en offentlig organisation såväl som för ett företag att det finns ett system som sörjer för att hänsyn tas till miljö eller hållbarhet i dess verksamhetsstyrning – vid planering, genomförande och uppföljning. I miljöledning ingår också vanligen bland annat att ha en miljöpolicy, sätta upp mål och åtgärder, sträva efter ständig förbättring och vikten av ledningens stöd. För att säkra att miljöhänsyn tas i det vardagliga arbetet, såväl för direkt som indirekt miljöpåverkan, är miljöledning mycket viktigt.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: De flesta offentliga organisationer i Dalarna har idag någon form av miljöledningssystem, en del arbetar utifrån etablerade standarder som ISO 14001 och EMAS, medan andra har byggt sina egna system. Exempelvis Landstinget Dalarna, som är länets största arbetsgivare och en organisation med stor direkt miljöpåverkan, har ett väl utvecklat arbete där Miljöplan 2016–2020 utgör styrande dokument. Denna omfattar ett flertal miljömål och aktiviteter inom områdena upphandling och inköp, avfall, energi, kemikalier och läkemedel, livsmedel, resor och transporter samt textilier.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: De statliga myndigheterna, däribland Länsstyrelsen, har ett miljöledningssystem som innebär att de ska ha ett miljöledningssystem som systematiskt integrerar miljöhänsyn i verksamheten. Arbetet med detta ska årligen rapporteras till regeringen och Naturvårdsverket stödjer arbetet. Samhället stödjer också på olika sätt de etablerade standarder som finns för miljöledning.

Vad kan göras mer i Dalarna: Offentliga organisationer i Dalarna behöver fortsätta arbeta med miljöledning och systematiskt miljöarbete. Mer samverkan kan också ske i länet i det arbetet. Ett område där samverkan skett de senaste åren är i distansmötesteknik, som sparar tid och minskar antalet resor. I statens miljöledningsarbete betonas nu vikten av att bättre integrera miljöledningen med ordinarie verksamhetsstyrning och att bättre inbegripa indirekt miljöpåverkan och Sveriges miljömål. Länsstyrelsen Dalarna har sedan länge hållit ihop internt miljömålsarbete med miljöledningen. Något annat som blivit aktuellt är hur social och ekonomisk hållbarhet beaktas i ledningssystemen och vissa har ersatt miljöledning med hållbarhetsledning.

13.3.1 Miljö- och hållbarhetsledningssystem i offentliga organisationer

Vad ska göras: Införa, upprätthålla och utveckla miljö- och hållbarhetsledning eller liknande i offentliga organisationers verksamhetsstyrning och mer än hittills byta erfarenheter i länet i detta arbete.

Drivande part: Länet offentliga organisationer.

Medverkande part: –

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Länsstyrelsen frågar länet offentliga organisationer om deras miljöledning.

13.4 Miljöinformationsförsörjning och miljöövervakning

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Miljöövervakning och miljöinformation av olika slag ger kunskap som är nödvändig för att följa upp miljötilståndet och även miljöarbetet. Den är grundläggande för miljömålsuppföljningen, och även annan rapportering, samt för olika löpande verksamheter som exempelvis miljötillsyn.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Regional miljöövervakning är sedan länge en länsstyrelseverksamhet som innebär återkommande undersökningar av miljötilståndet inom olika områden som exempelvis luft, sötvatten och fjäll. Den är samordnad med den nationella miljöövervakning som Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för. Länsstyrelsen samarbetar med flera andra i övervakningen, däribland Dalarnas Luftvårdsförbund och Dalälvens vattenvårdsförning. Ett regionalt miljöövervakningsprogram, som revideras återkommande, beskriver hur arbetet ska bedrivas. Miljöinformationsförsörjning är ett vidare begrepp som avser all tänkbar information om miljön som finns i samhället. Begreppet har blivit högaktuellt genom regeringsuppdraget Digitalt först – för smartare miljöinformation, som syftar till att genom digitalisering bättre tillgängliggöra miljöinformation till företag, kommuner och medborgare och även etablera gemensamma synsätt. En nationell strategi för miljödatahantering har också tagits fram som Länsstyrelsen ställt sig bakom.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Resurser avsätts årligen för miljöövervakningen. Förändringar i miljöövervakningen kan komma att föreslås i den statliga offentliga utredning för översyn av denna som tillsatts våren 2017. Inom miljöinformationsförsörjning händer mycket nu och fler styrmedel och uppdrag kan tillkomma.

Vad kan göras mer i Dalarna: Berörda behöver följa och hållas informerade om arbete som nu sker nationellt kring miljöövervakning och regeringsuppdraget för smartare miljöinformation. Ett ökat fokus på dessa frågor är att vänta och det kommer också märkas i Dalarna kommande år.

13.4.1 Digitalt först – för smartare miljöinformation

Vad ska göras: Följa det nationella arbetet med Digitalt först – för smartare miljöinformation, kommunicera detta till berörda aktörer i Dalarna och ha beredskap att implementera olika delar i länets miljöarbete.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: –

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Spridningsaktiviteter i form av möten och skriftligt/webb. Implementeringsinsatser.

13.4.2 Miljöövervakning

Vad ska göras: Bedriva regional miljöövervakning och de nationella programmen. Resultaten från miljöövervakningen är grundläggande för miljöar-

betet i stort. Miljöövervakningen har en strategisk roll när det gäller att utveckla och följa upp arbetet med de svenska miljömålen.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: –

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Genomförd miljöövervakning.

13.4.3 Samordna provtagning i råvatten

Vad ska göras: Samordna provtagning av råvatten. Många av länsstyrelsens provpunkter som ingår i grundvattenövervakningen är i kommunala vattentäkter. Genom att samordna provtagning och rapportering av data till nationell databas från vattentäkterna skulle Länsstyrelsen kunna fokusera på bredare geografisk spridning av provtagningspunkter utanför vattentäkters verksamhetsområde.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Vattentäkternas huvudmän, kommunerna.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Andel data rapporterat till nationell databas.

13.5 Vattenförvaltning

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Vattenförvaltningsarbetet ska ses som ett verktyg att nå de vattenrelaterade miljömålen. Länsstyrelsen arbetar för att öka kunskapen om tillståndet i vattenmiljön genom kartläggning och analys samt stöd till aktörer i länet som arbetar med miljöförbättrande åtgärder. Arbetet ska ske i bred samverkan med samhällets aktörer. Drygt 70 procent av Dalarnas sjöar och vattendrag uppnår inte EU:s kvalitetsmål om god ekologisk och/eller kemisk status. För att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten behöver takten på åtgärdsarbetet i länet öka. Generellt har Dalarna grundvatten av god kemisk och kvantitativ status med ett fåtal undantag.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Länsstyrelsen koordinerar vattenförvaltningsarbetet inom Dalälvens avrinningsområde och levererar underlag till Vattenmyndigheterna som ligger till grund för deras åtgärdsprogram och för fastställandet av miljö kvalitetsnormer för vatten. Även Trafikverket arbetar i en nationell plan för transportsystemet med riktade miljöåtgärder som bland annat säkra djurpassager och vatten.

Länsstyrelsen arbetar med de åtgärder som tilldelats i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram samt stöttar kommunerna i genomförandet av deras åtgärder. Åtgärdena inom åtgärdsområdet bidrar främst till genomförandet av Länsstyrelsens åtgärd 4 (avser långsiktigt skydd av dricksvatten-täkter), 5 (avser åtgärdsplaner för avrinningsområden där det behövs åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna ska nås) och 9 (avser vägledning vid översikts- och detaljplanering för miljö kvalitetsnormerna) och Kommunernas åtgärd 7 (avser upprättande av vatten- och avloppsvattenplaner) och 8 (avser utveckling

av planer för hur dagvatten ska hanteras) i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016–2021. Detta åtgärdsprogram följs upp i egen ordning.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Enligt Miljöbalken får inte myndigheter och kommuner ta beslut som medför att miljökvalitetsnormer riskerar att inte kunna följas. Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram innehåller ett antal bindande åtgärder riktade till myndigheter och kommuner. Länsstyrelsen arbetar med vägledning och kunskapsstöd för att öka takten på åtgärdsarbetet i länet.

Vad kan göras mer i Dalarna: Då åtgärdsbehovet är stort behöver insatser prioriteras för att nå största möjliga miljönytta. Samverkan mellan flera aktörer inom vattenområden behövs för att koordinera befintliga resurser och utveckla framgångsrika och effektiva arbetssätt. Bättre samverkan och koordinering mellan centrala myndigheter skulle effektivisera vattenförvaltningsarbetet.

13.5.1 Arbetssätt för att ta fram kommunala fiske-/vattenvårdsplaner

Vad ska göras: Utveckla ett arbetssätt för att ta fram kommunala fiske/vattenvårdsplaner som stöd i kommunernas arbete för ett hållbart nyttjande och utveckling av länets vattenresurser. Det kan till exempel göras genom inspirationsmöten och kunskapsförmedling samt utifrån kommunernas egna prioriteringar och erfarenheter.

Drivande part: Länsstyrelsen och kommunerna.

Medverkande part: –

När genomförs åtgärden: Pilotprojekt 2017–2018 med efterföljande utvärdering och sedan ev. löpande.

Uppföljning: Dokumentation av möten, framtagande av arbetssätt/modell för kommunala planer.

13.6 Restaurering av vattenmiljöer

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Drygt 70 procent av Dalarnas sjöar och vattendrag uppnår inte EU:s kvalitetsmål om god ekologisk status. Det är århundraden av nyttjande av vattnen som ligger till grund för dagens miljötillstånd. Många olika sorters verksamheter har genom åren påverkat vattenmiljön, exempelvis jord- och skogsbruk, industrier, kraftutvinning, gruvdrift och avlopp, vilket förändrat vattnets kemiska kvalitet och/eller förutsättningarna för det biologiska livet. En stor del av dagens miljöarbete går ut på att restaurera vattenmiljöer och åstadkomma ett hållbart nyttjande av våra vattenresurser.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Ungefär 1 700 km av länets vattendrag utgörs av flottningsleder och i dessa behöver livsmiljöerna i vattnet återställas i varierande utsträckning. Restaureringen behöver utföras med hänsyn till andra samhällsvärden som exempelvis kulturmiljö och turism. Utöver flottledspåverkan är vattnen även påverkade av andra typer av fysisk påverkan, framför allt vattenkraftutbyggnad

och gruvdrift, vilket resulterat i ett stort antal dammar. Dessa utgör ofta hinder för djur och växer att röra sig fritt upp- och nedströms i vattensystemet vilket försämrar förutsättningarna för spridning och reproduktion. Sverige har under många decennier hanterat konsekvenserna av surt nedfall med ursprung bland annat från industrier i Centraleuropa. Detta har resulterat i en omfattande kalkningsverksamhet i stora delar av landet. Även om nedfallet av försurande ämnen har minskat finns fortfarande behov av insatser för att mildra effekterna av påverkan.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Länsstyrelsen distribuerar statliga bidrag för kalkning och annan restaurering av sjöar och vattendrag. Länsstyrelsen bidrar med kunskapsstöd, utbildningar och information för att öka takten på åtgärdsarbetet i länet. Åtgärderna inom åtgärdsområdet bidrar främst till genomförandet av Länsstyrelsernas åtgärd 5 och 11 i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016–2021.

Vad kan göras mer i Dalarna: Fler aktörer i länet behöver samverka för att öka takten i åtgärdsarbetet samt se till att åtgärder genomförs för största möjliga miljönytta.

13.6.1 Kunskapsutbyte mellan länsstyrelser

Vad ska göras: Fortsätta utveckla ett arbetssätt rörande restaurering och skötsel av vattenmiljöer med hjälp av kunskap och erfarenheter från hur andra län arbetar, exempelvis genom studiebesök, föredrag eller möten.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Kommuner.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Dokumentation av möten, studiebesök, föredrag och liknande.

13.6.2 Utveckling av länsstyrelseintern samverkan kring vatten

Vad ska göras: Utveckla ett tvärasektoriellt arbetssätt mellan verksamheterna miljö, naturvård och samhällsbyggnad i gemensamma ärenden som exempelvis restaurering av vattendrag. Det kan till exempel göras genom utveckling av gemensamma rutiner, planeringsunderlag, studiebesök eller möten.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: –

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Dokumentation av möten, studiebesök och rutiner etc.

13.6.3 Nationell satsning för våtmarker

Vad ska göras: Genomföra utredning, planering och anläggning av våtmarker och andra vattenanläggningar. Syftet är att få till stånd och finansiera åtgärder som kan bidra till att hålla kvar vatten i landskapet, öka grundvattenbildningen, förbättra vattenkvalitet, öka biologisk mångfald samt minskad klimatpåverkan. Förutom till våtmarker ska åtgärder även bidra till att exempelvis skapa skyddszoner för näringsretention, hydrologisk restaurering, återmeandering, anläggning av sumpskogar och liknande.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Kommuner och markägare.

När genomförs åtgärden: 2018–2022.

Uppföljning: Antal genomförda åtgärder samt utbetalda medel för åtgärder.

13.7 Vattenverksamhet

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: En stor del av länets sjöar och vattendrag är påverkade av nuvarande och historiska aktiviteter i vatten. Det är främst dammar som utgör vandringshinder för fisk vilket gör att god status inte nås i många vattenförekomster. Eftersom antalet dammar är stort behöver insatserna som ska göras prioriteras för att få stor miljönytta. Åtgärder inom området kan stå i konflikt med andra samhällsintressen som energi och kulturmiljövärden. Åtgärderna inom åtgärdsområdet bidrar till genomförandet av Länsstyrelsernas åtgärd 1 och 2 (avser bland annat tillsyn av vattenverksamheter) i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016–2021. Detta åtgärdsprogram följs upp i egen ordning.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Åtgärder kan initieras via tillsyn som exempelvis krav på tillstånd för verksamheter som saknar tillstånd och i övrigt ställa miljökrav vid provning. Tillsynen ska även bidra till att de villkor som finns för verksamheter följs.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Tillsyn och provning. Ekonomiska bidrag via Havs- och vattenmiljöanslaget kan vara aktuellt i vissa situationer. Samverkansprojekt som Hållbar vattenkraft i Dalälven, för att på frivillig väg från branschen få till åtgärder.

Vad kan göras mer i Dalarna: Den egeninitierade tillsynen behöver öka. Många verksamheter har äldre tillstånd där behovet är stort av omprövning för att öka miljöanpassningen. Åtgärder inom området är kostsamma vilket gör att verksamhetsutövare, främst inom den småskaliga vattenkraften och bland enskilda dammägare, kan få svårt att finansiera åtgärder.

13.8 Grön infrastruktur

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Handlingsplanen för *grön infrastruktur*, som blir klar 2018, blir ett strategiskt underlag för en effektiv samhällsplanering som ska samla och tillgängliggöra den kunskap som finns och prioritera insatser i ett landskapsperspektiv. Markanvändningen ska ske på ett sådant sätt att nätverk av sammanhängande natur bibehålls och utvecklas och bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och till människors välbefinnande. En väl fungerande *grön infrastruktur* är en viktig del i arbetet med att nå många miljömål men också till andra mål som till exempel friluftslivsmålen.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Framtagande av en handlingsplan för *grön infrastruktur* är en viktig åtgärd och handlingsplanen kommer att underlätta det strategiska arbetet med en håll-

bar markanvändning. Utöver själva framtagandet av handlingsplanen finns åtgärder för att främja att handlingsplanen används. Det är informationsinsatser i form av bland annat möten, seminarier och workshoppar. En annan viktig del är samverkan som i det här området sker i Dalarnas naturvårdsråd som är en bred grupp som representerar många olika samhällsintressen.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Framtagande av en handlingsplan för *grön infrastruktur* till hösten 2018 är ett uppdrag i länsstyrelsernas regleringsbrev. Kunskapsunderlagen i handlingsplanen är inte tvingande att använda, men kan nyttjas när villkor sätts och prövningar sker utifrån lagstiftningar och andra uppdrag som samhället ställer på markanvändningen.

Vad kan göras mer i Dalarna: Handlingsplanen för *grön infrastruktur* innebär flera nya behov, bland annat att samla tillgänglig kunskap på en webbaserad plattform med öppna data. Mer aktörssamverkan i genomförandet kan också behövas.

13.8.1 Framtagande av en regional handlingsplan för grön infrastruktur

Vad ska göras: Upprätta en handlingsplan för *grön infrastruktur* och göra den tillgänglig. Syftet med planen är att den ska ligga till grund för insatser från olika aktörer som leder till att säkra ekosystemtjänster, förbättra måluppfyllelse för berörda miljö kvalitetsmål och möjliggöra anpassningar till ett förändrat klimat. Planen ska både fungera som ett underlag för planering av konkreta åtgärder och för anpassning av brukande och hänsyn.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Skogsstyrelsen, Trafikverket, kommuner, föreningar.

När genomförs åtgärden: Handlingsplanen klar oktober 2018, därefter genomförande.

Uppföljning: Redovisning efter remissomgång.

13.8.2 Grön infrastruktur i fysisk planering

Vad ska göras: Arrangera möten och workshoppar med kommunala planerare för att målgruppsanpassa *grön infrastruktur*-underlag så att de blir användarvänliga och stimulerar till att kommunal planering sker i enlighet med *grön infrastruktur*. Målgruppsanpassade underlag kan bidra till att både ekologiska och sociala värden bättre prioriteras vid markanvändning.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Kommunala planerare.

När genomförs åtgärden: 2018.

Uppföljning: Antal genomförda möten.

13.8.3 Informationsinsatser för planering av markanvändning

Vad ska göras: Göra målgruppsanpassade kunskapsunderlag och informationsinsatser för att stimulera till användandet av *grön infrastruktur*-underlag i planeringen av markanvändningen så att biologisk mångfald bevaras och viktiga *ekosystemtjänster* främjas i hela landskapet.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Kommuner, verksamhetsutövare.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Genomförda målgruppsanalyser och informationsinsatser.

13.8.4 Driva Dalarnas naturvårdsråd

Vad ska göras: Hålla kontakt med rådets medlemmar för att samråda om statliga naturvårdsinsatser gällande bland annat bevarande av skog, skötsel av skyddade områden, arbete med åtgärdsprogram för hotade arter, planering av naturinventeringar och friluftsliv.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Rådets medlemmar.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Dokumentation av tagna kontakter, exponerade på hemsida.

13.8.5 Ekosystemtjänster och miljömål i beslut

Vad ska göras: Ta fram rutinbeskrivningar (inriktade på specifika ärendegrupper) som ger exempel på hur motiveringar till ställningstaganden och villkor kan göras med utgångspunkt i *ekosystemtjänster*.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: –

När genomförs åtgärden: Senast 2020.

Uppföljning: Framtagna rutinbeskrivningar som finns tillgängliga för handläggarna.

13.8.6 Älvdalsdelegationen

Vad ska göras: Verka för att Älvdalsdelegationen drivs vidare och fortsätter arbetet med att involvera lokalbefolkningen i hela processen kring lokala områdesskydd, både när de bildas och när förvaltningsplaner ses över. Detta ska bidra till att förståelsen för områdesskydden och efterlevnaden av hänsynsregler och föreskrifter blir bättre samt att stöd för utveckling av näringsverksamheter knutna till skyddad natur blir bättre.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Älvdalens kommun.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Antal möten med Älvdalsdelegationen.

13.9 Förvaltning av skyddade områden

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Länsstyrelsen förvaltar de flesta av länets naturvårdsobjekt, men förvaltningen sköts även av kommuner, stiftelser och Skogsstyrelsen. Länsstyrelsen förvaltar också stora delar av statens mark i fjällen.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Inom förvaltningen av skyddad natur utförs tillsyn, tillgänglighetsanpassningar, restaureringar, naturvårdsbränningar och löpande skötsel av reservaten och nationalparkerna. Länsstyrelsen ansvarar för de statliga lederna med broar,

vindskydd samt markering av sommar- och vinterleder. Lederna är viktiga för fjällsäkerheten och för att besökarna inte ska skada känsliga områden.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: De formellt skyddade områdena har föreskrifter och skötselplaner som är utformade för att på bästa sätt tillvarata områdenas värden. Medel för skötsel av områdena fås från Naturvårdsverkets årliga anslag.

Vad kan göras mer i Dalarna: Fortsätta arbetet med att synliggöra länets skyddade områden och öka kunskapen om varför de behövs.

13.10 Åtgärdsprogram för hotade arter

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Länsstyrelsen tar fram särskilda åtgärdsprogram för hotade arter när det inte räcker med insatser som reservatsbildning och miljöersättningar till jordbruket. ArtDatabanken analyserar vilka arter som är i störst behov av åtgärdsprogram. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten står för den nationella samordningen av åtgärdsprogrammen. Länsstyrelsen utför arbetet, både när det gäller att ta fram programmen och att genomföra olika skyddsåtgärder.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: För åtgärdsprogrammen Blåtryffel, Ellfenbenslav, Jättesköldlav, kalktallskog, lavar på kulturved, Långt Broktagel, rödlistade fjälltaggsvampar, slinkearter i sjöar och småvatten, Strandskinnlav har Länsstyrelsen Dalarna ett nationellt ansvar för att genomföra åtgärderna. Ett 50-tal andra åtgärdsprogram berör Dalarna. Kommunerna i länet har ansvarsarter och de insatser som kommunerna kan göra är en viktig insats.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Medel för arbetet kommer från Naturvårdsverkets årliga anslag.

Vad kan göras mer i Dalarna: Öka medvetenheten för de hotade arterna och hur olika markanvändningar påverkar livsmiljöerna.

13.10.1 Grön infrastruktur i kraftledningsgator

Vad ska göras: Utbildningsinsats till kraftledningsägare och entreprenörer om hur de vid skötsel och underhåll av kraftledningsgator kan ta hänsyn till rödlistade fjärilar som har sin livsmiljö där.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Kraftledningsägare, entreprenörer.

När genomförs åtgärden: 2018.

Uppföljning: Genomförd utbildning.

13.11 Tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Genom tillsynen kan verksamheters miljöpåverkan minska, framför allt inom områdena energi, utsläpp till vatten, miljögifter, kemikalier, olycksrisker och

hälsoskydd. Exempelvis är tillsyn av jordbruk och enskilda avlopp en del i arbetet för minskad näringstillförsel till vatten. Inom skyddade områden bedrivs tillsyn för att säkerställa att föreskrifterna följs för att på bästa sätt tillgodose de värden som finns.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: I miljöbalken finns en rad tillsynsområden. I Dalarna utförs den operativa tillsynen av miljöfarliga verksamheter övervägande av kommuner eller Länsstyrelsen, men även centrala myndigheter och Försvarsinspektören är involverad. Utöver miljöfarliga verksamheter har Länsstyrelsen en tillsynsroll inom bland annat nationalparker, naturreservat och andra skyddade områden enligt miljöbalken, avfallsplanering och allmänna vattentjänster samt förebyggande av kemikalieolyckor. Kommunerna utövar tillsyn över olika verksamheter och hälsoskydd. Länsstyrelsen har också en roll som tillsynsvägladande för kommuner.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Tillsyn innebär att kontrollera, bedöma, ställa krav samt ge information och rådgivning. Miljöbalken och eventuella tillstånd samt rättspraxis är verktyg som främst används inom tillsynsarbetet. Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016–2021 innehåller ett antal bindande åtgärder riktade till kommuner och länsstyrelsen.

Vad kan göras mer i Dalarna: Inom den kommunala tillsynen kan åtgärder ske för att minska förekomst av farliga kemikalier i handeln. Kommunerna kan också informera konsumenter för att öka kunskapen om kemikalier i vardagen. Dialoger kan hållas med företagens samarbetspartners för att sätta fokus på arbetet att fasa ut och ersätta farliga kemikalier i flera och tidigare steg i produktionskedjan. Även energitillsynen kan fortsätta att utvecklas.

13.11.1 Prioriterade områden i tillsynsvägledningen

Vad ska göras: Stödja kommunerna i tillsynsarbetet utifrån tillsynsvägledningsplanen och i tillsynsvägledningen verka för och använda miljömålen. I nuvarande program är miljögifter till ytvatten, skjutbanor och energieffektivisering prioriterade områden i tillsynsvägledningen.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Kommunerna.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Inom utvärderingen och uppföljning av tillsynsvägledning.

13.11.2 Kunskapshöjande aktiviteter

Vad ska göras: Höja kunskapen hos miljöskyddshandläggare i miljö kemi, kemikalielagstiftning och miljöanalys/ekotoxikologi. Även ge företagen information om detta via informationsträffar.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Kommunerna (miljöskyddshandläggare), företag.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Antal kunskaphöjande åtgärder och totalt antal deltagare.

13.11.3 Grön tillsyn

Vad ska göras: Utveckla effektiv tillsyn inom skyddade områden och av givna dispenser.

Drivande part: Miljösamverkan Sverige, Länsstyrelsen.

Medverkande part: Naturvårdsverket.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Återrapportering av utförd tillsyn, uppföljande konferens.

13.11.4 Regional miljösamverkan

Vad ska göras: Upprätta en regional miljösamverkan med Uppsala län och eventuellt andra närliggande län. Detta för att stärka kompetensen, ge bättre resursutnyttjande och mer samsyn samt likartade bedömningsgrunder för tillsynsmyndigheterna.

Drivande part: Länsstyrelserna i Dalarna och Uppsala.

Medverkande part: Kommunerna i de båda länen.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Beskrivning av genomförda projekt och övriga aktiviteter med fokus på samverkan och samsyn.

13.12 Systemtillsyn av miljögifter till ytvattnet

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Enligt den regionala miljögiftsövervakningen påträffas hundratals miljögifter i Dalarnas ytvatten. Miljöfarliga verksamheter kontrollerar utsläppen av endast en bråkdel av dessa ämnen. Genom att verksamheterna reviderar kontrollprogrammen för utsläpp till vatten så att egenkontrollen och recipientkontrollen är anpassade för verksamhetens utsläpp möjliggörs genomförandet av relevanta utsläppsminskande åtgärder. Åtgärderna inom åtgärdsområdet bidrar till genomförandet av Länsstyrelsernas åtgärd 1 och 3 (avser miljötillsyn och tillsynsvägledning) och Kommunernas åtgärd 1 och 3 (avser miljötillsyn) i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016–2021. Detta åtgärdsprogram följs upp i egen ordning.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Tillsynsmyndigheterna för miljöfarliga verksamheter ska via systemtillsyn få företagen att kartlägga utsläpp till närliggande ytvatten eller till anslutna avloppsreningsverk från processerna och eventuellt förorenad mark. Kartläggningen leder till ökad kunskap som används för att ta fram relevanta kontrollprogram. Kontrollprogrammen i sin tur kommer att tydliggöra eventuella behov av utsläppsminskande åtgärder. Miljömålsåtgärden syftar utöver miljö kvalitetsmålen Giftfri miljö, God bebyggd miljö och Levande sjöar och vattendrag även till att miljö kvalitetsnormerna för vatten uppfylls och kommunernas och länsstyrelsen åtgärder för tillsyn och tillsynsvägledning av miljöfarliga verksamheter i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Styrmedlen är både normativa och informativa. Arbetet utgår från lagkrav inom miljöbalken, egenkontrollförordningen och EU:s ramdirektiv för vatten. De informativa styrmedlen är tillsynsvägledning, informationsträffar för företag och vägledande dokument för företag och tillsynsmyndigheter. Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016–2021 innehåller ett antal bindande åtgärder riktade till kommuner och Länsstyrelsen.

Vad kan göras mer i Dalarna: Arbetet med systemtillsyn med fokus på miljögifter kan intensifieras genom att fler kommuner använder sig av denna tillsynsmetodik. Högre krav kan ställas på villkor och utredningsvillkor vid miljöprovningar som syftar till minskade utsläpp av miljögifter till Dalarnas ytvatten. Kontinuerlig revidering av den samordnade recipientkontrollen är nödvändig för att mäta fler och relevanta miljögifter. Nationell finansiering av fortsatta undersökningar av förekomst av miljögifter i Dalarnas ytvatten är också av betydelse för att öka kunskapen om föroreningsbilden i länets ytvatten. På nationell nivå behöver det bli tydligare krav i miljöbalken på egenkontroll som motsvarar verksamhetens utsläpp. Även bättre förankring av Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram hos tillsynsmyndigheter. Fler kemiska ämnen behöver fasas ut genom strängare krav i REACH, exempelvis att fler ämnen blir tillståndsämnena i bilaga XIV och det behövs internationell kemikalielagstiftning för handeln utanför EU.

13.12.1 Minska utsläpp av miljögifter till Dalarnas ytvatten

Vad ska göras: Systematiskt arbeta utifrån framtagna vägledning³² för att minska utsläppen av miljögifter till Dalarnas ytvatten från miljöfarliga verksamheter. Arbetet ska ske i dialog mellan tillsynsmyndighet och företag.

Drivande part: Länsstyrelsen, kommuner.

Medverkande part: Företag med miljöfarlig verksamhet som gör utsläpp till vatten och/eller har stor kemikalieanvändning.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Genom tillsyn identifiera hur många som årligen påbörjat arbete utifrån vägledningen.

³² Vägledningen ”Minska utsläppen av miljögifter till Dalarnas vatten – Information och vägledning för verksamheter” finns på Länsstyrelsen i Dalarnas läns hemsida.

13.13 Prövning enligt miljöbalken

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: På Länsstyrelsen sker tillståndsprövningar inom flera områden vilka handläggs och beslutas dels av Länsstyrelsen dels av miljöprövningsdelegationen. Inom området miljöfarliga verksamheter sker handläggning av ärenden vid Länsstyrelsen och beslutas av miljöprövningsdelegationen. Detta omfattar vissa i lagstiftningen utpekade miljöfarliga verksamheter som berör ett 30-tal olika branscher. I den samråds- och prövningsprocess som sker inför beslut är tillvägagångssättet styrt i lagstiftning både för verksamhetsutövare och prövande myndighet. De krav som ställs på verksamheter och utövare är även de många gånger styrda i olika författningar. Det finns dock ett visst utrymme att utveckla de beslut som tas i Miljöprövningsdelegationen för att i högre grad främja miljömålen och förbättra styrningen och inriktningen för en mer hållbar utveckling.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: I arbetet sker samverkan nationellt, regionalt samt internt på Länsstyrelsen för att ständigt förbättra processerna och tillse att besluten går mot en mer hållbar utveckling. Arbetets inriktning syftar till att besluten och därtill hörande villkor ska följa de nationella regelverk som styr verksamheterna och att samtidigt tillse att de ligger i linje med miljömålen. Ett fortlöpande arbete pågår nationellt mellan landets miljöprövningsdelegationer för att i samverkan ta fram generella beslutstöd för olika branscher. Internt arbetar Länsstyrelsen Dalarna och miljöprövningsdelegationen med ständiga förbättringar i en så kallad förbättringslista som omfattar både processen samt åtgärder för att förbättra beslut med inriktningen mot ett mer hållbart samhälle. Inom övriga prövningsområden är prövningar enligt artskyddsförordningen samt av tillstånd och dispenser i skyddade områden ett omfattande och ständigt pågående arbete för Länsstyrelsen.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Miljöprövningsförordningen (2013:251), beskriver verksamheter och/eller branscher samt om det är tillstånds- eller anmälningsskyldigt för de beskrivna verksamheterna. Styrmedel för miljömålen inom prövningsområdet och för de verksamheter som miljöprövas är betydande då verksamhetsutövarnas ansökningsprocess och myndigheternas prövningsprocess är hårt styrd i miljölagstiftning. Samhällets styrmedel för miljömålen inom området är bland annat miljölagstiftning, framför allt miljöbalken med dess följdlagstiftning. Även Förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken är betydande lagstiftning inom området. Det finns ekonomiska styrmedel både i form av marknadslösningar och skatter. Handel med utsläppsrätter och elcertifikat är marknadslösningar, skatter finns bland annat för energi, koldioxid, svavel och drivmedel.

Vad kan göras mer i Dalarna: Där lagstiftningen är otydlig är det upp till beslutande myndighet att kontinuerligt skärpa kraven inom skälighetens ram för att miljömålen ska kunna uppfyllas. EU, riksdagen och regeringen

kan skärpa lagstiftningen då processen till stor del styrs av detta. Där lagstiftningen inte är tydlig är det viktigt att domstolarna utvecklar/fortsätter att utveckla en praxis som styr mot måluppfyllelse av miljömålen.

13.13.1 Kalibrering av prövningsprocessen.

Vad ska göras: Genomföra ett årligt möte för att kalibrera samråds- och prövningsprocessen så att arbetet och bedömningarna görs på ett enhetligt sätt mellan länen.

Drivande part: Miljöprövningsdelegationen (Länsstyrelsen i Dalarnas län).

Medverkande part: Länsstyrelsen i Gävleborgs län.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Ett årligt möte för kalibrering och informationsutbyte.

13.13.2 Nationellt arbete för en enhetlig prövningsprocess

Vad ska göras: Delta i nationell samverkan och arbetsgrupper för att förbättra miljöprövningsprocessen.

Drivande part: Miljöprövningsdelegationen (Länsstyrelsen i Dalarnas län).

Medverkande part: Nationell myndighet.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Antal årliga möten.

13.14 Efterbehandling av förorenade områden

Åtgärdsområdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Till följd av den långa industrihistorien i Dalarna finns idag ett stort antal potentiellt förorenade områden. Vissa områden är så pass förorenade att de kan utgöra en risk för människors hälsa och/eller miljön. Föroreningarna härstammar från bland annat större verksamheter som gruvindustri, bangårdar, sågverk och deponier men även från till exempel bensinstationer och mindre kemptvättar. Kunskapen om dessa potentiellt förorenade områden behöver förbättras. Takten på undersökning och åtgärd behöver öka. Hänsyn ska tas till särskilt värdefulla kulturmiljöer.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Det finns fyra olika tillsynsmyndigheter, Länsstyrelsen, Trafikverket, Försvarsinspektören för hälsa och miljö samt kommunerna. Inventering och informationsinsatser har genomförts. En del områden är även undersökta och åtgärdade, men det finns fortfarande många områden kvar där det finns behov av att i första hand undersöka mark, vatten, sediment eller byggnader och där efter åtgärda vid behov.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: I miljöbalken regleras ansvaret för föroreningsskador. Länsstyrelsen, Naturvårdsverket, andra myndigheter och organisationer erbjuder vägledning och det finns även en del praxis kopplat till området. Om ansvarig enligt miljöbalken saknas finns möjlighet för huvudmän (i huvudsak kommuner) att söka statliga bidrag för bekostande av undersökningar och åtgärder. Sedan 2016 finns även ett bidrag för efterbehandling inför bostadsbyggande, där riktlinjerna

skiljer sig något från övriga bidrag och som syftar till att öka takten på bostadsbyggande samtidigt som förorenade områden åtgärdas. Åtgärderna inom åtgärdsområdet bidrar till genomförandet av Länsstyrelsernas åtgärd 10 i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016–2021. Detta åtgärdsprogram följs upp i egen ordning.

Vad kan göras mer i Dalarna: Tillsynsmyndigheter behöver utreda ansvar. Fler informationsinsatser behöver genomföras, riktat mot ansvariga verksamhetsutövare/fastighetsägare i syfte att öka takten på undersökningar.

13.14.1 Kartläggning av läckage av miljögifter från gruvlämningar och deponier

Vad ska göras: Genomföra kartläggning av läckage av tungmetaller från gruvlämningar och miljögifter från deponier till recipienter inom Kolbäcksåns avrinningsområde. Kartläggningarna ska utgöra underlag för prioritering av åtgärder för dessa två typer av förorenade områden.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Smedjebackens och Ludvika kommuner, olika partners inom Norra Östersjöns vattendistrikt EU-projekt Life IP Rich Waters.

När genomförs åtgärden: 2019.

Uppföljning: Framtagande av PM/rapport.